

brengen. In dit boekje schetst hij ons Brummelkamp tijdens de afscheidingsbeweging, zijn positie op de eerste afgescheiden synoden als woordvoerder van de z.g. Gelderse richting, zijn verhouding tot het reveil en Kohlbrügge, zijn werk voor de landverhuizing en zijn betekenis voor de predikantsopleiding.

Aart de Groot

Theologie in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Bijdragen over de collecties en verwante verzamelingen alsmede Doopsgezinde Adversaria verschenen bij het afscheid van dr. Simon L. Verheus als conservator van de kerkelijke collectie. Amsterdam 1985. 200 bldz. Uitgave van de U.B. Amsterdam, Singel 425, 1012 WP Amsterdam. ISBN 90 6125 381.

Deze bundel is zeker geheel in de geest van hem wie men ermee bij zijn afscheid heeft willen eren. Ontelbaren heeft Verheus aan zich verplicht door zijn rustige en vriendelijke adviezen, die steeds gepaard gaan met minstens één mooi (en meestal sterk) verhaal. Dat de grootste bibliotheek van ons land ook voor theologen en kerkhistorici talloze schatten herbergt, is natuurlijk wel bekend, maar ook zij die al dikwijls de weg daarheen insloegen, kunnen met de verschillende bijdragen in dit boek hun voordeel doen. Over de negentiende eeuw zie men in het bijzonder de opstellen die in mijn literatuuroverzicht genummerd zijn als 921, 966 en 974 betreffende het Réveil-Archief, S. Muller en A. de Vries.

Aart de Groot

"Van scheurmakers, onruststokers en geheime opruijers . . ." De Afscheiding in Overijssel. Freek Pereboom, H. Hille en H. Reenders (red.), Kampen 1984. (Uitgave van de IJsselakademie) (Publikaties van de IJsselakademie, nr. 25). I 400 bldz. ISBN 90 6697 012 X.

De IJsselakademie heeft eer ingelegd met deze publikatie, resultaat van inspannen en uitgebreid onderzoek van een van haar werkgroepen in voornamelijk Overijsselse archieven met belangeloze medewerking van een aantal deskundigen. Zonder een oordeel te willen uitspreken over het werk van dr. Wesseling, die in zijn seriewerk over de afscheiding nu ook met Overijssel een begin heeft gemaakt, moet worden erkend, dat een enigszins adequaat onderzoek in de grote hoeveelheden archiefmateriaal die ook zelfs één provincie in dit opzicht te bieden heeft, binnen afzienbare tijd niet door één persoon gerealiseerd kan worden. Dit boek geeft behalve schetsen over maatschappij en kerk in het begin der vorige eeuw (J.A. Paasman, resp. R.A. Bosch en Freek Pereboom), een historie van de afscheidingsbeweging in Overijssel in het algemeen (H. Hille), van de belangrijkste voortrekkers ervan, Van Raalte (H. Reenders), van de vervolgingen (J. Weitkamp) en van de verdeeldheden in de afgescheiden kerken (H. Hille). Het zijn stuk voor stuk gedegen en zeer goed gedocumenteerde bijdragen, waarvan sommige gerekend mogen worden tot het beste wat er bij de herdenking van de afscheiding in 1984 is versche-